WIKIPEDIA

Italian

L'**italian** es una lenga del grop de las lengas romanicas dins la familha indoeuropèa. Existís un fòrça grand nombre de lengas neolatinas d'Itàlia dichas a tòrt dialèctes.

L'italian estandard, adoptat per l'estat après l'unificacion d'Itàlia, es basat sul toscan (en particular suls dialèctes de la vila de Florença) e es quicòm d'intermediari entre las lengas italodalmatas del sud e las lengas galloromanicas del nòrd. Son desvolopament foguèt tanben influenciat per los autres dialèctes italians e per las lengas germanicas dels envasidors post-romans.

Italiano	
Parlat en	Itàlia e 29 autres païses
Regions	Euròpa del Sud
Parlat per	70 milions de personas
Classament pel nombre de locutors	21ena
Tipologia	SVO [1] (http://www.unicaen.fr/typo_langues/consultation_langue.php?tableau=typo_etendu&malang=fr&code_SIL=ITN) Sillabica
Familha lingüistica	lengas indoeuropèas > lengas romanicas > italoromanic > italian
Grop	L (lenga viva)
Estatut oficial	
Lenga oficiala de	Itàlia, Soïssa, Sant Marin, Eslovènia, Vatican, županija d'Istria (Croàcia)
Acadèmia	Accademia della Crusca
ISO 639-1	it (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=it&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-2	ita (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=ita&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-3	ita (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=ita) (en)
ISO 639-6	ita (http://www.geolang.com/iso639-6/moreDetails.asp?alpha4ID=ita) (en)
Parent	itnc (http://www.geolang.com/iso639-6/moreDetails.asp?alpha4ID=itnc) (en)
Mòstra	

Somari

Dialèctes

Se distinguisson dos grops clarament diferenciats, desseparats per un grand faissèl d'isoglòssas, la Linha Massa-Senigallia (dicha d'un biais mens exacte "linha La Spezia-Rimini"), que correspond a la copadura de las lengas romanicas en dos grands grops: la *Romania occidentala* (inclusent l'italian septentrional) e la *Romania orientala* (inclusent l'italian centromeridional e de l'extrème sud)[1].

Classificacion

Lo nòrd-italian o **italian septentrional**

- Grop **galloitalic** (una error frequenta es de confondre lo *galloitalic* amb tot lo *nòrd-italian*)
  - piemontés
  - ligur (inclús lo monegasc e lo roiasc)
  - lombard (insubre e orobic)

- emilian-romanhòl (emilian e romanhòl)
- Grop **venèt**
  - venèt
  - istriòta (de classificacion dificila e controversiada)

L'Italian centromeridional :

- Lo toscan, recampa mantun parlars de Toscana e integra, en mai, lo còrs.
  - toscan florentin, promogut per Dante al sègle XIII, constituís la basa normalizada de la lenga oficiala italiana.
  - Lo còrs (*corsu*) qu'es vengut una lenga per elaboracion, mas derivada del toscan, amb d'influéncias liguras e un substrat ancian pròche del sarde : parlat en Corsega mas tanben al nòrd de Sardenha (variantas gallurese e sassarese).
  - *Romanesco contemporani*, dialècte toscan parlat dins lo Laci a costat del *romanesco classic*, eritat de l'Edat Mejana.
- Italian central, parlat dins las regions d'Ómbria, de Laci, de las Marchas e dels abruces. Se distinguisson nombroses parlars seguent las regions : lo *laziale* a Roma e a l'entorn, lo *romanesco classic* aital coma lo *ciocaro* de Frosinone dins la part meridionala de Laci. L' *ombrian* (o *umbro*) en Ómbria; lo *marchigiano* qu'engloba los parlars de las Marchas (d'Ancona, de Fabriano, de Macerata, de Fermo e de Camerino); l' *abrucés occidental* e l' *abrucés adriatic* parlat dins los abruces.
- Italian meridional, parlat dins las regions de Campània, de Molise, de Polha, de Basilicata aital coma dins lo nòrd de Calàbria. L'italian meridional compren lo *molisano*, parlar de Molise.
  - Dialèctes de tipe napolitan, comprenent lo campanés (es a dire lo napolitan de Nàpols e sas variantas seguent los parçans de Campània : *beneventano* de Benevento, *salernitano* de Salèrne), lo calabrés septentrional (parlat dins lo nòrd de Calàbria), e las doas varietats de *lucan* (o *lucanian*), parlat en Basilicata aital coma dins una part de la província calabresa de Cosenza.
  - Los dialèctes apulians, emplegats dins la region de Polha e comprenent tres variantas : lo *foggiano*, parlat dans la província de Foggia; lo *barese*, dins las províncias de Bari, de Brindisi e pels parçans orientals de Basilicata; e lo *tarentin*, parlat dins la vila de Tarent e a l'entorn.

Article primièr de la Declaracion dels Dreches de l'Òme

Articolo 1

Tutti gli esseri umani nascono liberi ed eguali in dignità e diritti. Essi sono dotati di ragione e di coscienza e devono agire gli uni verso gli altri in spirito di fratellanza.

Mapa de las lengas d'Itàlia

Grop lingüistic sicilian :

- Sicilian, ancorat dins l'illa de Sicília e devesit en dialèctes.
- Calabrés centromeridional, parlat en Calàbria interiora e devesit en dialèctes.
- Salentin emplegat en Salento, al sud de Polha. Los dialèctes apulians de transicion salentina son parlats, eles, dins las parts meridionalas de las províncias de Brindisi e de Tarent.

Vejatz tanben

Ligams intèrnes

- nòrd-italian

Bibliografia

- (en) *The Big Book of Italian Verbs: 900 Fully Conjugated Verbs in All Tenses. With IPA Transcription, 2nd Edition*, Lengu, 2018 (ISBN 978-8894034813, legir en linha (https://books.google.it/books?id=DYynDwAAQBAJ&pg=PA1#v=onepage&q&f=false))
- (en) Serianni, Luca, *Italiano. Grammatica, sintassi, dubbi.*, Milan, Garzanti
- (en) Berruto, Gaetano, *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo*, Roma, Carocci, 1987

Referéncias

1. Pellegrini G. B, *Mapa dels dialèctes d'Itàlia*, edicion Pacini, Pisa, 1977.

 Portal de las lengas